

Huvudman

Heliga Katarinas skolstiftelse
info@katarinaskolan.se

Beslut

Datum 2024-08-09

Dnr 2024:4077

Sida 1 (10)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Katarinaskolan i Uppsala kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Heliga Katarinas skolstiftelse att senast **måndag den 9 december 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande konfessionella inslag i utbildningen. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Heliga Katarinas skolstiftelse inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Heliga Katarinas skolstiftelse ska vidta följande åtgärder

Konfessionella inslag avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen

1. Se till att de konfessionella inslag som förekommer under samlingarna avgränsas, schemamässigt eller i tid, från övriga aktiviteter och andra icke-konfessionella inslag (1 kap. 7 b § skollagen).

Deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt

2. Se till att de elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget. I frågan om en elev vill delta i ett konfessionellt inslag eller inte, ska elevens egen uppfattning tillmätas betydelse i förhållande till elevens ålder och mognad (1 kap. 7 b och 10 §§ skollagen).
3. Se till att försäkra sig om att vårdnadshavare samt elever, utifrån ålder och mognad, är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Inkom med redogörelse för på vilket sätt huvudmannen har försäkrat sig om detta samt uppgift om vilken information som har lämnats, till vilka grupper samt när och hur detta har skett (1 kap. 7 b § skollagen).

Information om konfessionella inslag i utbildningen

4. Se till att den skriftliga information som lämnas till vårdnadshavare och elever om vilka konfessionella inslag som förekommer i utbildningen, innehåller en påminnelse om att deltagandet i konfessionella inslag är frivilligt. Inkom med den skriftliga information som har lämnats samt med uppgift om när, till vilka grupper samt på vilket sätt informationen har lämnats (1 kap. 7 c och 7 d §§ skollagen).
5. Fram till dess att huvudmannen har lämnat skriftlig information till vårdnadshavare och elever som innehåller en påminnelse om att det är frivillighet att delta i konfessionella inslag i utbildningen, enligt punkten 4 ovan, ska huvudmannen upphöra med konfessionella inslag i utbildningen (1 kap. 7 c § skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser att undervisningen i biologi, religionskunskap och samhällskunskap är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund samt att undervisningen är icke-konfessionell.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:4077) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har genomfört en tillsyn av Katarinaskolan i Uppsala kommun. På skolan går elever från och med årskurs 6 till och med årskurs 9. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Katarinaskolan följer gällande bestämmelser om att undervisningen i ämnena biologi, religionskunskap och samhällskunskap är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund, att undervisningen är icke-konfessionell samt om verksamheten följer gällande bestämmelser om konfessionella inslag i utbildningen.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, biträdande rektorn och rektorn samt observationer i verksamheten mellan den 20 maj 2024 och den 23 maj 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat huvudmannens skriftliga information om konfessionella inslag. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Konfessionella inslag i utbildningen

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Avgränsning av konfessionella inslag

Av intervjuer med elever, lärare, biträdande rektorn, rektorn samt observationer framgår att skolan har samling varje måndag. Oftast leder rektorn samlingen. Under samlingen får eleverna verksamhetsrelaterad information om veckan samt får lyssna på någon typ av föredrag som elever i årskurs 9 håller. Ibland berättar även rektorn, biträdande rektorn eller en av skolans grundare om kristna högtider eller traditioner. Elever och lärare uppger att det i så fall sker utifrån ett informativt syfte. Som avslutning på varje samling ställer alla elever sig upp och rektorn säger att hen kommer att läsa bönen *Fader vår*. Rektorn uppger att hen säger till eleverna att de antingen kan följa med tyst för sig själv i bönen eller att de kan tänka på något annat som de tycker är viktigt. Biträdande rektorn berättar att skolan gjort den markeringen för att man inte ska behöva visa om man vill be eller inte.

Av samtliga intervjuer framgår att elever inte kan lämna samlingen innan bönen och att bönen är en del av samlingen. Rektorn och biträdande rektorn berättar att bönen pågår under cirka 30 sekunder. Rektorn uppger att det skulle innebära praktiska svårigheter att avskilja bönen från den övriga samlingen och att de inte kan avgränsa bönen utan att syftet med aktiviteten går förlorad. Med upplägget de har nu blir alla elever kvar och stillar sinnet, vilket hade gått förlorat om de skulle avskilja bönen från

övriga delar av samlingen. På frågan om eleverna inte skulle kunna stilla sinnet utan att det läses en bön samtidigt svarar rektorn att det skulle vara teoretiskt möjligt. Rektorn uppger också att skolan betonar varje människas tankefrihet under de sekunder då *Fader vår* läses genom att eleverna själva väljer om de deltar eller inte. Elever och lärare uppger dock i intervjuer att det skulle vara möjligt att avskilja bönen från resterande aktiviteter under samlingen utan att det skulle påverka samlingen eller syftet med samlingen. De uppger att bönen skulle kunna läggas i anslutning till samlingen, antingen innan eller efter.

Lärare, biträdande rektorn och rektorn uppger i intervjuer att det inte förekommer några andra konfessionella inslag i utbildningen utöver bönen under samlingen. Det har under utredningen inte heller framkommit uppgifter om att det vid några andra tillfällen i utbildningen förekommer konfessionella inslag.

Frivillighet

Elever, lärare och rektorn uppger i intervjuer att det är obligatoriskt att delta på hela samlingen och stanna kvar under bönen. På frågan om det finns elever som skulle välja att inte delta i bönen om den var frivillig och avskild från resten av samlingen uppger elever och lärare att det hade varit många elever som i så fall inte skulle delta. Rektorn och biträdande rektorn uppger att om eleverna skulle få valet att lämna salen innan bönen började så skulle väldigt få elever stanna kvar under bönen.

Lärare, biträdande rektorn och rektorn och uppger i intervjuer att den som läser bönen alltid är tydlig med att betona att det är frivilligt att delta i bönen. Detta görs genom att den som läser bönen säger att den som vill kan läsa med och att man annars får tänka på något annat viktigt. Rektorn och biträdande rektorn uppger att de anser att det med nuvarande upplägg är frivilligt för eleverna att delta i det konfessionella inslaget. Rektorn berättar att eleverna informerats om morgonsamlingarna redan innan de börjar på skolan och är medvetna om att det förekommer bön.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 3 § skollagen avses med konfessionell inriktning, en inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag. Vidare framgår att med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Av förarbetena till ovan nämnda bestämmelser i skollagen (prop. 2021/22:157, s. 109) framgår att formuleringen "bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion" avser religionsutövande som ligger nära religionsfrihetens kärna enligt regeringsformen. Inslag som

omfattas är till exempel trosbekännelse, bön och predikan. Betydelsefullt kan också vara i vilket sammanhang en handling sker. Även sjungande av religiösa sånger eller recitation av religiösa texter kan innebära bekännande eller förkunnande beroende på ordalydelsen och omständigheterna när detta utförs.

Av 1 kap. 7 a § skollagen framgår att om huvudmannen för en fristående skola har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med de begränsningar som följer av 7 b och 7 c §§.

Enligt 1 kap. 7 b § skollagen ska deltagandet i konfessionella inslag alltid vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med detta. Vidare ska ett konfessionellt inslag avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten.

Av förarbetena till bestämmelsen ovan framgår (prop. 2021/22:157, s. 49 och 115) att vid tillämpning av denna bestämmelse ska även 10 § beaktas. Enligt den bestämmelsen ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Barnet ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne, bland annat när det gäller deltagande i utbildning med konfessionella inslag och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. När det gäller barns rätt att komma till tals har FN:s barnrättskommitté uttalat att det är viktigt att barnets autonomi i förhållande till vårdnadshavare respekteras och att också relativt unga barn ska ha rätt till befrielse från konfessionella inslag i skolan utan att vårdnadshavares samtycke ska krävas.

Av förarbetena (prop. 2021/22:157, s. 49–51 och 114–115) framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Detta kan ske på olika sätt, genom skriftlig information till vårdnadshavare och elever i förväg eller genom muntlig information. Denna bestämmelse går längre än bestämmelsen om skriftlig information och innebär bland annat att elever som inte får skriftlig information ska få muntlig information. Det kan också innebära att muntliga förtydliganden behöver göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Av förarbetena framgår vidare att för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget. Det framgår också att det frivilliga deltagandet underlättas om huvudmannen avgränsar det konfessionella inslaget, schemamässigt eller i tid. Ett exempel på avgränsning är att en bön inte ska ingå som ett moment i en morgonsamling

där information om dagens aktiviteter ska lämnas. Huvudmannen kan i stället skilja mellan en morgonstund med ett konfessionellt inslag, till exempel bön, som det är frivilligt att delta i, och en därefter följande morgonsamling utan konfessionella inslag som syftar till att lämna information om dagens verksamhet. Om det i undantagsfall inte är möjligt att avgränsa ett konfessionellt inslag från en annan aktivitet i utbildningen utan att syftet med aktiviteten går förlorat, får det konfessionella inslaget ingå i aktiviteten. Som exempel kan nämnas en religiös måltid som innehåller konfessionella inslag som enligt traditionen ska utföras vid olika tillfällen under måltiden. I ett sådant fall kan inte det konfessionella inslaget avgränsas från måltiden i övrigt utan att måltiden förlorar sin karaktär. I sådana fall är det tillåtet att låta konfessionella inslag ingå i måltiden. Om en elev inte vill delta i en aktivitet där ett konfessionellt inslag ingår ska barnet eller eleven erbjudas att ta del i en likvärdig aktivitet som inte innehåller konfessionella inslag. Det är viktigt att frivilligheten blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drabbas av negativa konsekvenser.

Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning som rör barn. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I förarbetena till skollagen (2009/10:165, s. 638) framkommer att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För att barnet ska kunna utöva sin rätt att komma till tals måste han eller hon få information om vad frågan gäller på ett sätt som är begripligt för barnet. Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra utarbetandet av individuella utvecklingsplaner, tillsynsbesök och deltagande i utbildning med konfessionella inslag.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i arbetet med de konfessionella inslag som förekommer i utbildningen, både vad gäller kravet på att konfessionella inslag ska avgränsas samt att deltagande i sådana inslag alltid ska vara frivilligt.

Avgränsning av konfessionella inslag

Av skollagen framgår att konfessionella inslag som huvudregel ska avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen. Detta för att underlätta frivilligt deltagande i konfessionella inslag. Av Skolinspektionens utredning framgår att det vid samlingen på Katarinaskolan förekommer konfessionellt

inslag i form av bön. Samlingen innehåller en blandning av aktiviteter/inslag. Den inleds med information om veckan och om eventuella högtider/aktivitetsdagar, det hålls föredrag av elever i årskurs 9 och den avslutas med bön. De olika momenten följer på varandra utan avbrott i tid och alla elever stannar kvar i salen under hela tiden.

Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen att det konfessionella inslag som äger rum under samlingen inte är avgränsat från övriga inslag. Att muntligen informera om att eleverna inte behöver delta i bönen när de befinner sig i samma sal innebär inte en avgränsning i skollagens mening. Det föreligger olika uppfattningar hos intervjugrupperna om huruvida en avgränsning är möjlig utan att syftet med samlingen skulle gå förlorat. Det har dock enligt Skolinspektionens bedömning inte framkommit att det inte skulle vara möjligt att avgränsa det konfessionella inslaget från övriga inslag i samlingen, utan att syftet med samlingen skulle gå förlorat. En sådan undantagssituation som skulle tillåta avsteg från kravet att konfessionella inslag ska avgränsas från övriga aktiviteter i utbildningen föreligger därför inte.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer Skolinspektionen att kravet på att konfessionella inslag ska avgränsas från andra aktiviteter i utbildningen inte är uppfyllt på Katarinaskolan.

Frivillighet

Av skollagen framgår att deltagande i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt samt att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med detta. Det framgår av samtliga genomförda intervjuer att det är obligatoriskt för elever att närvara vid samlingarna, förutom om elever har särskilda skäl att utebli.

Såvitt framgår av utredningen tillmäts elevens egen uppfattning om deltagande i konfessionella inslag inte någon betydelse, oavsett elevens ålder och mognad. Detta är inte i överensstämmelse med skollagen av vilken framgår att barnets inställning ska klarläggas så långt som möjligt och att barnets åsikter ska tilläggas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Av förarbeten framgår att detta gäller exempelvis frågan om deltagande i utbildning med konfessionella inslag. Vidare framgår av förarbetena att en elev alltid ska ha rätt att utebli från konfessionella inslag. Detta för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas. Utredningen visar att de elever som inte vill delta i konfessionella inslag vid samlingarna i dagsläget inte erbjuds något annat alternativ än att vara kvar i rummet och låta bli att lyssna eller be. Med nuvarande upplägg ges eleverna alltså inte någon möjlighet att utebli.

Mot bakgrund av det som anges ovan bedömer Skolinspektionen att kravet på att det ska vara frivilligt för elever att delta i konfessionella inslag inte kan anses uppfyllt.

Skriftlig information om konfessionella inslag i utbildningen till vårdnadshavare och elever

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen tar under besöket del av den informationsfolder som enligt rektorn delas ut i samband med inskrivningsmöte på skolan som hålls med respektive elev och dess vårdnadshavare innan eleven börjar på skolan. Av informationsfoldern framgår information om att det förekommer bön i slutet av samlingen. Det framgår att man antingen kan följa med i bönen tyst för sig själv eller tänka på något man själv tycker är viktigt. Det finns ingen information om att det är frivilligt att delta i det konfessionella inslaget. Rektorn berättar att informationshäftet även delades ut på ett föräldramöte under höstterminen 2023 och att informationen också finns på skolans hemsida.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 7 c § får konfessionella inslag vid fristående skolor och fritidshem med konfessionell inriktning endast förekomma vid sådana tillfällen som huvudmannen skriftligen har informerat om. Sådan information ska lämnas till barnets vårdnadshavare, och i mellanstadiet och i högstadiet, även till eleven.

Av 1 kap. 7 d § skollagen framgår att information enligt 7 c § ska innehålla uppgifter om 1. vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma, 2. vilken likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag som erbjuds som ett alternativ till en aktivitet där sådana inslag ingår enligt 7 b § tredje stycket, och 3. en påminnelse om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt.

Av förarbetena till bestämmelserna ovan (prop. 2021/22:157 s. 50–51 och 116–117) framgår att det är viktigt att den skriftliga informationen är tydlig. Informationen ska innehålla vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma. Informationen kan exempelvis handla om att det regelbundet förekommer inslag i form av andakt, predikan, trosbekännelse, bönestunder eller böner under en morgonstund före morgonsamlingen eller inför måltider. Om aktiviteter planeras där det inte går att exkludera konfessionella inslag i aktiviteten utan att syftet med aktiviteten går förlorat, ska information lämnas också om sådana aktiviteter.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att den skriftliga information som lämnas till elever och vårdnadshavare avseende de konfessionella inslag som förekommer i utbildningen på Katarinaskolan inte uppfyller författningarnas krav. Det framgår visserligen av informationen vilket konfessionellt inslag som förekommer och när det förekommer, men det saknas en påminnelse om att det är frivilligt att delta vid det konfessionella inslaget. Detta är en brist.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Heliga Katarinas skolstiftelses verksamhet vid Katarinaskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller konfessionella inslag i utbildningen. Det finns därför skäl att förelägga Heliga Katarinas skolstiftelse att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Undervisningen är icke-konfessionell samt saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I samtliga intervjuer framkommer att det inte förekommer några konfessionella inslag i undervisningen. Intervjuade lärare uppger samstämmigt att de planerar och genomför undervisningen utifrån syfte och centralt innehåll i kursplanerna för deras respektive ämne/ämnena. De uppger vidare att deras undervisning inte påverkas av skolans konfessionella inriktning och att det inte finns delar i kursplanerna som är känsliga att undervisa kring eller som de undviker. Enligt lärare har det inte heller förekommit att rektorn eller huvudman försökt påverka innehållet i undervisningen. Lärare uppger att de uppmuntrar eleverna till diskussion och elever uppger att de kan säga vad de tycker och tänker. I intervjuer med elever och lärare framkommer att de i undervisningen i biologi och i kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer behandlat bland annat evolutionsteorin, hur barn blir till, preventivmedel, sexualitet, samtycke och könsroller. Vidare framkommer att de i ämnet religionskunskap bland annat har pratat om olika religioner och trosuppfattningar samt ateism och att de i ämnet samhällskunskap bland

annat har pratar om normer i olika sammanhang, könsroller och jämställdhet.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 3 § skollagen avses med undervisning de processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. Med utbildning avses verksamhet som bedrivs av en huvudman enligt denna lag inom vilken barn eller elever deltar i undervisning och andra aktiviteter.

Av 1 kap. 5 § skollagen framgår bland annat att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Enligt 1 kap. 7 § skollagen ska undervisningen vid fristående skolor vara icke-konfessionell.

Av läroplanen framgår att undervisningen ska vara saklig och allsidig (Förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Anna Thuröe

Beslutsfattare
Signerat av: Anna Thuröe

X Eleonore Lindén

Föredragande
Signerat av: Eleonore Linden